

Darina Kárová (* 1951)

„V osemdesiatom deviatom som išla niečo odčiniť,“ spomína na svoju cestu k občianskemu aktivizmu divadelná dramaturgička Darina Kárová

V mnohom výstižná citácia z príbehu Dariny Károvej vypovedá mnoho o dilemách, ktorým ľudia čelili v časoch socializmu. Práve príbeh pani Dariny citlivo opisuje, čo zažívali ľudia v dobách socializmu, ako sa vlastnou umeleckou činnosťou snažili poukazovať na jeho nedostatky a v správny čas dokázali hrdinsky zareagovať na nádej, ktorú predstavovali novembrové udalosti. Poukazuje aj na chyby života, ktoré však boli jedinou možnosťou prežitia, ale zároveň aj na spôsoby, ako sa dalo byť kreatívnym a pokrokovým napriek nepriazni systému. Aj takým ľuďom ako je Darina Kárová dnes môžeme žiť v demokracii, zapájať sa do politického, kultúrneho a spoločenského života, byť neoddeliteľnou súčasťou európskych štruktúr a využívať všetky vymoženosti parlamentnej demokracie.

S celým jej príbehom sa môžete oboznámiť tu:

 príbeh

 podcast

Aktivita 1

Zažiť jeden deň normalizácie

Téma:

príbehy 20. storočia, obdobie normalizácie (70. a 80. roky 20.storočia) a život školy, socializmus a jeho charakteristiky, totalita a ľudské práva, oral history, medzipredmetové vzťahy, kritické myslenie

Ciel:

poznávať „malé dejiny“ prostredníctvom zážitku, rozvíjať kritické myslenie, priblížiť regionálne dejiny prostredníctvom vlastnej aktivity, spoznať obdobie socializmu a odhaľovať negatívne stránky, viesť kultúrovane rozhovory, rozvíjať schopnosť pracovať s informáciami a komunikovať

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, internet, počítače, rôzne informačné zdroje, retro predmety, fotografie, diktafóny, MP3 prehrávače, kancelárske potreby, skenery, retro oblečenie, plynové masky, potraviny, výkresy, krepové papiere, fixky, farbičky, farba na oblečenie, oblečenie pre cvičencov spartakiády

Postup

- Aktivita vyžaduje dlhodobú prípravu a je rozčlenená do niekoľkých fáz.
- Môžeme ju uskutočniť kontinuálne realizáciou postupných krokov alebo môžeme zvoliť a vybrať len jednu aktivitu, ktorú so žiakmi zrealizujeme

1. FÁZA: Normalizácia a rodinné rozprávanie – hlavným zámerom je žiakom priblížiť tému normalizácie prostredníctvom rodinných rozprávání.

- pripravíme pre žiakov menšie aktivity, ktoré zameriame na schopnosť pracovať s informáciami a diskusiu (práca s dobovými fotografiami, práca s dobovou tlačou, oboznámenie s technikou oral history, príprava rozhovoru,...)
- Vyzveme žiakov, aby uskutočnili rozhovory s rodinnými príslušníkmi na rôzne témy časovo súvisiace s obdobím normalizácie
- Zadáme konkrétne úlohy: aby nadviazali kontakt s pamätníkmi v rodine, pripravili si okruhy otázok, formulovali otázky, uskutočnili rozhovory a spracovali ich do textovej podoby.
Presné kroky ako spracovať príbehy pamätníkov nájdete v časti Zachráň príbehy

2. FÁZA: Výstava normalizačných predmetov - hlavným cieľom je získať predmety ilustrujúce obdobie normalizácie a prostredníctvom výstavy čo najviac priblížiť podmienky života v tomto období

- Počas realizácie rozhovorov môžeme usmerniť žiakov, aby vyzvali pamätníkov, aby pohľadali predmety, ktoré doma uchovávajú a majú výpovednú hodnotu o období normalizácie. Táto aktivita môže prebiehať aj mimo rozhovorov. Žiaci majú za úlohu získať predmety z čias normalizácie od svojich blízkych a zapožičať ich na prezentáciu
- Zo získaných predmetov môžeme usporiadať výstavu predmetov (technické pomôcky, oblečenie, kuchynské predmety, dekoračné predmety, kusy nábytku, doplnky do bytu,...)

- Výstavu môžeme sprostredkovať nielen pre zaangažovaných žiakov, ale aj pre širšie okolie (školu, komunitu, sídlisko, obec, mesto). Môžeme nadviazať spoluprácu a zapojiť do aktivity ďalšie subjekty (miestnu knižnicu, kultúrne stredisko, obec,..)

3. FÁZA: Projektový deň „Život pod tieňom normalizácie“ – najnáročnejšia časť cyklu je zameraná na predstavenie bežného dňa žiakov a ich rodičov v časoch normalizácie. Táto časť môže mať rôzne podoby, ktoré závisia od možností, ochoty a podmienok pre ich realizáciu

- Zorganizujeme stretnutie pedagógov, na ktorom predstavíme návrh priebehu projektového dňa
- Nadviažeme na predchádzajúce aktivity a využijeme výsledky práce žiakov
- Postupne vypracujeme jednotlivé úlohy a rozdelíme ich medzi jednotlivé skupiny žiakov, učiteľov, pedagogických i nepedagogických zamestnancov
- Navrhované úlohy ich postupnosť. Rozhodneme sa, komu a v akom rozsahu ich postupne zadáme:
  - zhromaždiť čo najviac predmetov a materiálov
  - vyrobiť informačné plagáty a letáky
  - vytvoriť pracovné tímy, ktoré budú mať rôzne zadania. Napr.:
    - 1. skupina – príprava pohostenia
    - 2. skupina – spartakiáda
    - 3. skupina – výroba mávatiek a propagačných materiálov
    - 4. skupina – módna prehliadka
    - 5. skupina – hodina brannej výchovy (pedagógovia)
    - 6. skupina – kvíz o období socializmu
    - 7. skupina – batikovanie
    - 8. skupina – práca s dobovými stavebnicami
(SEVA, Merkur, Vločková stavebnica, SEKO, ALFA, Hubky,...)
  - pracovné skupiny podľa vlastných predstáv
- vytvoriť časový harmonogram pre prípravu jednotlivých tímov na ich prácu. Počas tohto času vyhľadávajú čo najviac dobových informácií o navrhovanej aktivite a získavajú podklady pre realizáciu danej aktivity (obsah, pomôcky, priebeh činnosti, filmové záznamy, nákup materiálu, príprava podkladov,...)
- zadeliť úlohy medzi jednotlivých členov tímov, skupín a stanoviť čas na ich splnenie
- získať materiálne zabezpečenie pre všetky skupiny (nákup pomôcok, materiálu, surovín,...)
- pre pedagógov: pripraviť hodinu brannej výchovy – vyhľadať čo najviac zdrojov informácií o výučbe tohto predmetu (pohľadať v školskom sklade, archíve školy, prípadne požiadať o pomoc iné inštitúcie, učebné osnovy predmetu, archívne záznamy o vyučovaní predmetu,...). Na základe získaných informácií pripraviť túto hodinu tak, ako sa vyučovala počas socializmu aj s presunom a evakuáciou do krytov. Zabezpečiť pomôcky na vyučovaciu hodinu.
- zabezpečiť plynové masky pre čo najväčší počet účastníkov
- pripraviť harmonogram a finálnu podobu projektového dňa
- pripraviť jednotlivé stanovišťa

REALIZÁCIA PROJEKTOVÉHO DŇA:

- na nástenke vo vestibule školy vyvesíme všetky dôležité informácie: harmonogram dňa, rozmiestnenie, plán podujatia, ...
- vyzveme účastníkov, aby si priniesli so sebou pršiplášte a igelitové tašky, ktoré budú potrebovať počas presunu, evakuácie
- členovia pracovných tímov, skupín sa dostavia do školy skôr a zaradia sa na svoje stanovištia
- **HARMONOGRAM PROJEKTOVÉHO DŇA:**
  - 8.00 – Budovateľský príhovor riaditeľky školy
  - 8.10 – Hodina brannej výchovy
  - 9.30 – Presun do atómového krytu, evakuácia
  - 10.00 – Veľká prestávka (dozor učiteľov, povinné prechádzanie sa s otáčaním smeru pochodu, vymieňanie céčok,...)
  - 10.20 – Presun na jednotlivé stanovištia podľa zvoleného výberu (tvorba batikovaných tričiek, módna prehliadka, stavanie dobových stavebníc, príprava pohostenia podľa dobových receptov , výroba mávatiek, nácvik spartakiády, absolvovanie kvízu,...)
  - 13.30 – Prezentácia zhotovených výrobkov, módna prehliadka
- Nasledujúce dni – Výstava zhotovených dobových materiálov, výrobkov, predmetov, fotografií, spätných väzieb, sprievodných dokumentov
- Aktivitu priebežne dokumentujeme a po jej úspešnom zvládnutí môžeme jej výsledky spropagovať rôznymi spôsobmi (uverejniť článok do školských, miestnych novín, odborných časopisov, ponúknuť ako aktivitu pre učiteľov v rámci rôznych médií a záujmových skupín, zorganizovať metodický deň pre učiteľov,...)
- Po absolvovaní vedieme rozhovory s účastníkmi, čo im podujatie prinieslo, aké zážitky si odnášajú z podujatia i jeho prípravy, čo nové sa dozvedeli počas práce na projekte, ako sa zmenil ich pohľad na časy socializmu v priebehu práce, aké argumenty by použili, ak by sa stretli so spomienkovým optimizmom a idealizáciou obdobia socializmu.

Aktivita 2

Dramatizácia textu

Téma:

príbehy 20. storočia, socializmus, totalita a ľudské práva, orálna história, kritické myslenie

Cieľ:

spoznať obdobie socializmu naratívnu metódou, odhaľovať negatívne stránky socializmu a jeho dosah na charakter ľudí a ľudské práva, kultivovane dramatizovať situácie príbehu, rozvíjať schopnosť vžiť sa do osudov ľudí, asertivitu a prosociálnosť, rozvíjať čitateľskú gramotnosť prostredníctvom dramatizácie

Pomôcky:

príbeh pamätníčky, dataprojektor, počítač (interaktívna tabuľa), voľný priestor

Postup

- Na úvod si vopred pripravíme príbeh pamätníčky i ukážky z divadelných inscenácií, v ktorých pôsobila ako dramaturgička
- Žiakom predstavíme Darinu Károvú, kto je, kde pôsobí. Oboznámime ich s jej tvorbou a predstavíme najvýznamnejšie inscenácie. Ak sa nám podarí získať aj záznamy z niektorých predstavení, pustíme im krátke ukážky. Vyberieme veku i mentalite detí najpútavejšie časti.
- Diskutujeme o tom, čo videli a motivujeme ich k ďalšiemu spoznaniu príbehu
- Rozhodneme sa, ako budeme postupovať. Možnosťou je zaradiť oboznamovanie sa s celým príbehom pred jeho dramatizáciou, alebo poskladať celý príbeh na základe dramatizácie.
- Pre alternatívu spoznania celého príbehu pred dramatizáciou ponúkneme im príbeh pamätníčky v textovej alebo podcastovej podobe
- Zvolíme si formu oboznámenia sa s príbehom, ktorý budeme následne dramatizovať. Žiaci môžu spoločne alebo samostatne čítať príbeh, alebo si vypočuť podcast na domácu úlohu alebo v škole.
- Keď už spoznali príbeh pani Dariny, vyzveme ich k dramatizovaniu jednotlivých častí príbehu. Triedu rozdelíme na skupiny, pričom každá bude dramaticky spracovávať inú časť príbehu
  - Korene v akademicko-výtvarnom svete
  - 1968: Otvorené okná do sveta a zničené dlažobné kocky
  - Zakázaný Karvaš a nástup do divadla
  - Spolupráca s Jozefom Bednárikom a snahy prejsť režimu cez rozum
  - Nedalo sa nepodpísať: Trauma z Anticharty
  - November 1989 zastihol divadelníkov v bašte komunizmu
  - Každá skupina sa oboznámi podrobne so svojou časťou príbehu i s historickými súvislosťami uvedenými v danej časti príbehu.
- Vyhladajú o danom období čo najviac informácií, ktoré im pomôžu lepšie pochopiť dané obdobie.

- Z určenej časti príbehu si vyberú konkrétnu situáciu, alebo spracujú celý text a dramatizujú obsah textu. Môžu využiť rôzne dostupné rekvizity.
- Alternatíva: všetci žiaci dostanú rovnaké zadanie, vyberajú podľa vlastných preferencií časť príbehu, ktorá je pre nich najpríťažlivejšia a spracujú ich podľa vlastných predstáv
- Po naplnení stanoveného času vyzveme žiakov na prezentáciu pripravených dramatizovaných výstupov.
- Oceňujeme potleskom jednotlivé výstupy žiakov.
- V prípade, že sa rozhodneme pre alternatívu prípravy dramatizácie pred oboznámením sa s celým príbehom, vyzveme skupiny žiakov na jednotlivé výstupy. Na základe jednotlivých výstupov logicky poskladáme príbeh do časovej postupnosti. Na záver sa oboznámime s celým príbehom postupom, ktorý si zvolíme.
- Na záver diskutujeme o príbehu, o dilemách, ktorým ľudia v časoch socializmu čelili. Porovnáваме totalitný režim s demokratickým a hodnotíme význam demokracie a ľudských práv pre život človeka.